

Janusz R. Sobczyk

Uniwersytet Łódzki

Wydział Zarządzania

90-214 Łódź, ul. Rewolucji 1905 r. nr 39

W 40 LECIE WEJŚCIA W ŻYCIE UKŁADU ANTARKTYCZNEGO – REMINISCENCJE ZNACZKOWE ROKU 1991 CZYLI JEGO POPRZEDNIEJ – 30 ROCZNICY

Doświadczenia efektywnej współpracy naukowej Międzynarodowego Roku Geofizycznego – MRG (1957–1958), skoncentrowanej w Antarktyce, zaowocowały decyzją naukowców o jej przedłużeniu pod nazwą Międzynarodowej Współpracy Geofizycznej – MWG (1959), a następnie – u schyłku roku 1959, opracowaniem tekstu Porozumienia, przedstawionego w Waszyngtonie – zainteresowanym kontynuacją w tym obszarze, wszelkiej współpracy naukowej w dalszej przyszłości. Porozumienie zostało przyjęte 1.12.1959, a w skład grona jego sygnatariuszy weszły: Argentyna, Australia, Belgia, Chile, Francja, Japonia, Norwegia, Nowa Zelandia, RPA, Stany Zjednoczone, Wielka Brytania i ZSRR. Następne dwa lata, to intensywne prace przedstawicieli, tejsze dwunastki (sygnatariuszy) nad podstawową wersją całościowego dokumentu, określonego ostatecznie – nazwą Układu Antarktycznego (Antarctic Treaty), który po ratyfikacji przez rządy państw, tychże sygnatariuszy, wprowadzony zostaje oficjalnie – w życie 23.06.1961. Układ Antarktyczny, którego znaczenie – dla dalszej działalności naukowej w Antarktyce, w duchu pokojowej współpracy międzynarodowej – trudno jest przecenić, przewidywał m.in., okresowe narady tzw. Spotkania Konsultacyjne, z udziałem przedstawicieli Państw – Stron, członków Konsultatywnych Układu, których status pierwotnie – ograniczony był wyłącznie do grona jego pierwszych sygnatariuszy.

Na V. z kolei, takim Spotkaniu¹, jego uczestnicy postanowili – uczcić w roku 1971, dziesiątą rocznicę wejścia w życie Układu Antarktycznego, rekomendując swoim rządów – wydanie z tej okazji, okolicznościowego znaczka pocztowego. W odpowiedzi na tę inicjatywę znaczki takie (rocznicowe) – wydały w roku 1971, poczty wszystkich dwunastu państw, Stron Układu Antarktycznego. Odtąd, wydawanie znaczków, upamiętniających kolejne rocznice – wejścia w życie Układu, stało się tradycją. W ten sposób, poczty wielu państw uczciły swoimi znaczkami: 20 lecie, w roku 1981; – nieco skromniejszymi emisjami (1985–1987), 25 lecie i ostatnio – 30 lecie, w roku 1991.

¹ Obec. Spotkania Konsultatywne Państw-Stron Układu o Antarktyce (Antarctic Treaty Consultative Meeting, ATCM).

Obecnie, wszystkie wydania rocznicowe tych znaczków, obejmują łącznie ponad 50 pozycji (nie licząc bloków, kopert FDC, stempli okolicznościowych, itp.).

Wydaje się, że przy sprzyjających warunkach dla kontynuacji a nawet rozwoju, tej – 40 lat temu, zapoczątkowanej inicjatywy i mając na względzie, dalsze jeszcze emisje różnych, nowych walorów filatelistycznych z okazji kolejnych, przyszłych rocznic – okoliczność ta, stanowić może obiecującą perspektywę zgromadzenia interesującego zbioru dokumentacyjnego lub motywowego. Motywem wiodącym np. byłoby tu – niewielkie „traktatowe logo”, którym w większości opatrzone są w sposób bardzo charakterystyczny wszystkie emisje tych znaczków – a które przedstawia: kontur lądolodu antarktycznego w kołowym obrysie prostopadłego rzutu półkuli południowej (na tle siatki geograficznej) w całości dodatkowo, niekiedy – wpisany jeszcze w małe kwadrat.

Prezentowane tutaj, tzw. znaczki „traktatowe” wydane w roku 1991 dla uczczenia – 30 rocznicy wejścia w życie Układu Antarktycznego, upamiętniły wówczas, następujące poczty.

1. Australia – Australijskie Terytorium Antarktyczne (ATA)

(1–2). Seria dwóch znaczków wielobarwnych 43 c i 1.20 \$, jednoformatowych o rozmiarach 37×26 mm, odpowiednio; żółto/zielono/granatowy z napisem: *Aurora Australis. 30 th Anniversary Antarctic Treaty. 1991.*, przedstawiający zorzę polarną oraz; czerwono/biało/niebieski z napisem *RSV Aurora Australis. 1991*, przedstawiający statek antarktyczny.

2. Brazylia

(3). Znaczek wielobarwny 300 Cr, różowo/szaro/zielony o rozmiarach 30×40 mm, z napisem: *Visita Presidente Collor á Antártica. 91.*², przedstawiający faunę antarktyczną (ptaki w locie, foki, pingwiny).

3. Chile

(5–6). Seria dwóch znaczków w pasku pionowym, wielobarwnych o nominale po 80 \$, jednoformatowych 48×31 mm, odpowiednio; górny – niebiesko/żółto/różowy z wyobrażeniem stref dziury ozonowej wokół konturów Antarktydy i zaznaczonym sektorem 90°–53°E; dolny – biało/niebiesko/zielony, z przedstawieniem na tle krajobrazu antarktycznego różnych gatunków fauny morskiej i ptactwa. Oba znaczki z jednobrzmiącym napisem: *1961 • 30 Años Tratado Antártico • 1991.* oraz *Sudamerica en la Antartica: Argentina – Brasil – Chile – Colombia – Ecuador – Peru – Uruguay.*

² Wprawdzie emitent narodowy znaczka, w jego opisie nadał pierwszeństwo wizycie państwowej swego prezydenta, to równocześnie – wraz z datą umieścił charakterystyczne logo traktatowe, będące pośrednim odniesieniem do przypadającej w tym roku okoliczności rocznicowej Układu.

nej południowy cypel kontynentu afrykańskiego i północny skrawek Antarktydy wraz z linią morską, łączącą Cape Town z stacją antarktyczną SANAE.

11. Stany Zjednoczone Ameryki Północnej (USA)

(15). Znaczek lotniczy 50 c, biało/niebiesko/czerwony, o rozmiarach 39×25 mm, z napisem: *1961 Antarctic Treaty*, przedstawiający na tle lodowcowego krajobrazu antarktycznego małą sylwetkę statku.

12. Wielka Brytania – Brytyjskie Terytorium Antarktyczne (BTA)

(16–19). Seria czterech znaczków wielobarwnych 12 p, 26 p, 31 p i 62 p, jednoformatowych 31×38 mm, odpowiednio w kolorach; niebiesko/błękitno/beżowy, fioletowo/turkusowo/brązowy, zielono/czarno/biały, błękitno/fioletowo/szary; z napisem wspólnym: *Antarctic Treaty 1961–1991*, oraz odrębnym na poszczególnych znaczkach, odpowiednio: *Dry Valley*, z przedstawieniem widoku skalistej doliny i postaci siedzącego polarnika; *Mapping of the ice sheet*, z przedstawieniem trójwymiarowego profilu ukształtowania kontynentu antarktycznego; *BIOMASS. SCAR. SCOR. IABO. ACMAR*, skomponowanych graficznie z wyobrażeniem tradycyjnego ideogramu buddyjskiego³, w którego pole wpisane zostały sylwetki walenia i kryla; *Ross Seal*, z przedstawieniem „śpiewającej” foki Rossa na krze lodowej.

Janusz R. Sobczyk

Uniwersytet Łódzki

Wydział Zarządzania

90-214 Łódź, ul. Rewolucji 1905 r. nr 39

FILATELISTYCZNE UPAMIĘTNIENIE STEROWCOWEGO LOTU TRANSPOLARNEGO (1926) – AMUNDSEN–ELLSWORTH–NOBILE

Jakkolwiek, wielkie wydarzenie lotu transpolarnego, odbiło się prawie natychmiast szerokim echem w opinii światowej, doceniającej ów bezprecedensowy wyczyn norwesko-włoskiej załogi sterowca *Norge*, to jednak – trudno byłoby szukać w tym czasie, adekwatnych do tego, reperkusji filatelistycznych. Zarówno roczny, bez mała okres krystalizowania się projektu tego lotu i bezpośrednich przygotowań do niego, a także i sam jego przebieg – w żadnym fragmencie, nie

³ Ideogram znany pod wieloma nazwami, m.in.: Taeguk, Yng-Yang a w tradycji chińskiej Jang-Jin, symbolizujący przeciwieństwa natury.